

Broj 126. prosinac, 2019.

GLASNIK

Kotorvarošskog kraja

*Čestit Božić i
blagoslovljena 2020. godina!*

Izdavač:

Župni ured Rođenja B. D. M.

78220 Kotor Varoš

Tel./fax: 051 785 050

E-mail: mladi-kotorvaros@blic.net

www.kotorvaroskadolina.com

Redakcija: Viktorija Barišić, Luca Koroman, fra Anto Šimunović, fra Petar Karajica, fra Marko Bandalo, fra Zoran Mandić, fra Stipo Karajica,, fra Stipo Marčinković

Glavni urednik: Fra Zoran Mandić

Tehnička obrada: Viktorija Barišić

Tiraž: 300 primjeraka

Tiska: "JU Centar za kulturu, sport i informiranje" Kotor Varoš

Časopis izlazi dvomjesečno

Cijena: 2 KM

Mi ne znamo ni dana ni časa

Blagdan Svih svetih podsjeća nas na krhkost i površnost čovjekova života. Sam nas Gospodin upozorava da neprestano budemo budni, jer ne znamo ni dan ni čas kada ćemo biti pozvani da položimo račun. Da bismo bili spremni na taj posljednji i odlučujući Božji poziv, moramo uvijek živjeti u njegovoj milosti i u prijateljstvu s njim. U tome nam naročito pomažu ustrajna molitva često priznanje otajstva pokore i živo sudjelovanje u svečanosti euharistije. Naš je zemaljski život priprema na naš vječni život. Da bismo dospjeli do svog vječnog cilja, Krist zahtijeva od nas odricanje i žrtvu. Istodobno trebamo međutim skupa sa sv. Pavlom biti uvjereni da „sve patnje sadašnjeg vremena nisu ništa prema budućoj slavi koja se ima očitovati u nama" (Rim 8.18)

Papa Ivan Pavao II

Dragi Kotorvarošani, prijatelji i dobročinitelji!

Božić nam poručuje da Bog dolazi trajno, da je među nama s nama i zauvijek. On je Spasitelj!

On dolazi i izvodi svoj narod u istinitu slobodu. Donosi pravi mir i daruje "život u izobilju". Božić nas poziva da jedni drugima budemo dar, iskreno ohrabrenje i poziv na solidarnost i darežljivost, na razumijevanje, opraštanje i ljubav. Tada se iz tjeskobe rađa nada i otvara bolja budućnost. Tako nam Božić biva blagdan i svečanost, u kojoj smo svi pozvani sudjelovati.

Imamo razloga biti zadovoljni i radosni zbog svakog, pa i najmanjeg napretka koji često nije vidljiv našim očima. Stoga, svima vama i svim ljudima dobre volje želimo čestit Božić i neka nas

sve u Novoj 2020. godini prati Božiji blagoslov i zagovor naše nebeske Majke Marije.

Bog je istinska pravednost i ljubav. Pozvani smo nasljedovati Boga u svemu: «Budite savršeni kao što je savršen Otac vaš nebeski!» (Mt 5,48).

Neka u našim i vašim obiteljima, domovima, gradovima i selima maleno Dijete nađe otvoreno srce i čistu dušu kako bismo svoju radost podijelili sa svima koji uistinu vjeruju da je i ovaj svijet, ma kako bio ponekad i grub, Božje djelo koje moramo svojim radom i životom oplemenjivati.

U ime uredništva Glasnika, naših župa kao i župnog pastoralnog vijeća, želimo Božji blagoslov i trajni mir u Novoj 2020. godini.

Redakcija

O našem glasniku - 20 godina postojanja

Glas mladih naše župe a kasnije i cijele kotorvaroške doline bio je jedan od prvih župnih glasila na području naše Domovine i na to smo uistinu ponosni, a kasnije su nastajali i mnogi drugi diljem Bosne i Hercegovine.

Pokrenut 1. prosinca 1999. godine sa željom da se mladima pruži prilika izražavati svoje ideje i tako stvarati uvjete za kreativno druženje, a također i pružati najosnovnije informacije iz našega porušenog i od mnogih otpisanog, prodanog ili zamijenjenog rodnog kraja. U to vrijeme u našem gradu nije bilo gotovo nikakvih sadržaja koji bi privukli mlade ili one koji su još uvijek gajili makar i potajnu nadu u moguću povratku, boravak ili slavljenje Svetkovina i Blagdana u rodnom kraju. Ni slutili nismo da će ovaj list pobuditi toliko zanimanja kod čitatelja svih dobnih skupina, a to nas potiče da ga i dalje izdajemo. Ljudi koji su ovdje nekad živjeli, prihvatili su naš list kao vezu s rodnim krajem i počeli su se javljati svojim prijateljima i sugestijama. Bile su im zanimljive informacije o povratnicima, događanjima u rodnom gradu, a imali su priliku i sami se predstaviti. Koncept lista mijenjala se prema njihovim idejama, a naklada je postupno rasla. U međuvremenu smo promijenili naziv Glas mladih u Glasnik kotorvaroškoga kraja. Smatrali smo da smo postali malo „ozbiljniji“, jer kotorvaroški kraj

obuhvaća sve tri župe, a o svakoj župi smo s vremena na vrijeme pisali.

Kroz ovih 126 brojeva pisali smo većinom o lijepim događajima i stvarima. O tužnim i negativnim možemo naći u svim dnevnim novinama i člancima koji nas danas tako uspješno bombardiraju sa svih strana svijeta. Iz ovog dokumenta tj. pisane kronike mogle su se doznati sve bitne informacije o povratnicima, bitna pitanja vezana za ostvarenje prava za povrat imovine, uključivanje u obnovu, vijesti iz župa, različite zanimljivosti iz cijeloga svijeta i druge informacije. Posebno smo nastojali svima ponuditi što više fotografija koje govore više od samoga teksta i ostavljaju dublji trag u našem sjećanju.

Drago nam je da neki, a možda i mnogi naši ljudi imaju veliki broj ili sve brojeve našega Glasnika u svojim kućama i obiteljskim knjižnicama tako da s vremena na vrijeme mogu pogledati što i kako je nekada bilo i kako se radilo, koga više nema, kakvi smo tek nedavno bili, a to svakako nije za odbaciti ili zaboraviti.

Napominjemo također, da smo među prvim otvorili web stranicu našega kraja. To je bio pionirski ali veliki korak izlaženja u javnost tj. eter i tako smo se približili velikom broju naših rođaka, prijatelja, susjeda, znanaca i mnogih drugih. Na taj smo način dali mogućnost svima da, preko pisama

gostiju i komentara, pokažu i iskažu svoje mišljenje, osjećaje, sumnje, tuge, žalosti, informacije o sebi i svojim. Bio je to velik korak, uspjeh, trud i napor koji se svakako isplatio i sve nas obogatilo. To svakako treba znati poštovati i vrjednovati!

Radovali smo se odrastanju naših mladih, svim mogućim tečajevima, hodočašćima i projektima koje smo zajedno provodili, njihovom zaposlenju, njihovim uspjesima, tugovali kad smo izgubili našu Jelicu, naše svećenike fra Matu Sarafa, fra Matu Pranjića, fra Ivana Franjića, našu suradnicu i prijateljicu Ankicu Paponja, našu dragu sestru Margaretu Vilus, fra Marka Kovačića.

Držali smo se i držimo slogana da "ono što se ne zapiše nije se ni dogodilo" pa iz tog razloga i dalje ostajemo kod želje da naš Glasnik živi, a razmišljamo i o uvođenju novih rubrika kako bismo ga učinili još zanimljivijim i još više traženim. Ništa nije ljepše nego kad nam dođu vjernici iz daleka pa traže naše novine.

S razlogom možemo biti ponosni jer smo kroz ovih 20 godina pokazali da imamo nešto svoje i da smo prvi tisak koji je poslije rata izašao u BiH a što je najvažnije koji je i opstao.

Sada, kada se podsjetimo koliko smo toga prošli, kad otvorimo neke stranice Glasnika; o čemu smo sve pisali od otvaranja ureda Caritasa kroz koji su prošli mnogi mladi i odrasli iz našeg

grada, gdje su vršena mnogobrojna doškolovanja, održani razni tečajevi, seminari, koga smo sve ugostili: od susreta Kapitula na rogožinama, susreta Frame, održanih mladih misa, prvih odlazaka sv. Ivi naših hodočasnika, srebrenih i zlatnih jubileja naših svećenika, a dosta toga ne možemo ni spomenuti. No bitno je da je sve nabrojano kao i puno toga ovdje ne nabrojanog zapisano i svjedoči kroz sve ovo vrijeme, a ako Bog da i u budućnosti.

Nadamo se da će tako biti i ubuduće. Zato nam nemojte zamjeriti ako nam nekad Glasnik bude „tanji“ s informacijama. Mi računamo i na vas sve. Lijepo je pročitati i saznati o našim župljanima i svim sugrađanima kotorvaroške kotline rasutim po cijelom svijetu o njihovu uspjehu: kao o Mateu Kovačiću i mnogim drugim.

Ovim vas putem srdačno pozivamo da nam se javite, pišite o uspjehu naših župljana, vaših prijatelja, rođaka, susjeda, zabilježimo to, ponosimo se jer imamo razloga biti ponosni.

Sve radimo sami, a razlog je oskudica: veoma je teško u ovo vrijeme izdvajati sredstva za list koji šaljemo na različite adrese diljem Bosne i Hercegovine, Hrvatske i drugih zemalja. Najveća su vrijednost do sada objavljeni brojevi ovoga lista.

Ističemo da sve radimo volonterski i s ljubavlju na korist svim ljudima našega rodnoga kraja i dobronamjernih poznanika i prijatelja.

Redakcija

Biskup u sokolinama

VIJESTI

Na Mladu nedjelju 03.11.2019. godine putujući za Sarajevo msgr. Franjo Komarica se nemalo iznenadio kad je došavši u Sokoline vidio mnoštvo auta i svijeta. Sjetio se da na Mladu nedjelju župnik ima svetu misu pa je i svratio. Pozdravio je župnika i sve prisutne župljane, ohrabrio i pohvalio ih na njihovom dolasku i obilasku svojih najmilijih. Kratko se zadržao u razgovoru s vjernicima, pomolio se našoj dragoj Nebeskoj majci Gospi Sokoljskoj i nastavio put za Sarajevo.

Naš biskup Franjo baš nas zna iznenaditi i razveseliti svojim dolaskom.

Viki

Obilježavanje Svih Svetih u našim župama

Naše tri župe Kotor Varoš, Sokoline i Vrbanjci imaju 18 grobalja. U župi Kotor Varoš imamo groblja : Čepak, Slatina, Duratovci, Bilice, Zabrdje, Rokovo, Baščina i Šibovi - Novo Selo.

U župi Uznesenja Blažene Djevice Marije Sokoline imamo groblja: u Sokolinama, Jakotini, Zagrađu i Viševicama.

U župi sv. Franje u Vrbanjcima su groblja: Luke, Orahova, Draguljići, Rujevica, Postolje i Plitska.

Ove godine imali smo svete mise na svim grobljima. Najveći broj vjernika okupio se na groblju Zabrdje a najmanji u Zagrađu. Naravno bilo je onih koji su bili na misama na više groblja, ali je bilo i onih koji zbog svojih zauzetosti nisu mogli sudjelovati na svetim misama a obišli su svoja

groblja i pomolili se za svoje pokojne. Gospodin nas je uistinu obdario lijepim vremenom u te dana. Također, sva naša naših groblja su bila lijepo uređena i očišćena pa se ovom prigodom zahvaljujemo svima onima koji se brinu o tome.

Lijepo je bilo vidjeti mnoštvo vjernika koji su došli upaliti svijeću svojim najdražim. Prevalili su stotine i stotine kilometara ali su došli. Ljudi često odlaze na groblja, neki više neki manje puta.

Na Svi Svete je to drugačije, nekako svečanije, ne možemo reći tužnije ali je to poseban dan kada se sjećamo svojih najmilijih i kad smo više povezani s njima. Molili smo za naše pokojne, palili svijeće i slušali svetu misu.

Viki

Emocionalna manipulacija

U okviru projekta "Poštujemo žene iz ruralnih područja" kojeg financira Europska unija, a provodi Caritas biskupije Banja Luka, u partnerstvu sa Caritasom Austrije održana je još jedna u nizu radionica na području Kotor Varoša.

Tema radionice je bila "Emocionalna manipulacija". Na samom početku, sudionice su upoznate sa vrstama i oblicima psihičkog zlostavljanja u partnerskim odnosima, kao i načinima da se to zlostavljanje prepozna i spriječi. Kroz primjere iz svakodnevnog života, prikazana je razlika između zdravog i ovisničkog odnosa, koji ostavlja velike posljedice na psihičko zdravlje žrtve. Kako bi se ovakvi oblici ponašanja prepoznali na vrijeme, kroz studiju slučaja jedne toksične veze, obrađene su najbitnije karakteristike zlostavljanja, s naglaskom na posljedice koje ostajanje u nasilnom odnosu može imati. U drugom dijelu radionice, razgovarali smo o emotivnoj manipulaciji unutar primarne obitelji, odnosno šta kada smo psihički zlostavljani od strane roditelja,

koji svoje ponašanje pravdaju "najboljom namjerom". Radionica je završena praktičnim savjetima kako zaštititi svoje psihičko zdravlje od utjecaja manipulativnih osoba, te kako pronaći odlučnost izaći iz začaranog kruga samouništenja.

Neizostavan je i kreativni dio radionice, te su ovog puta vrijedne žene Kotor Varoša pokazale svoju kreativnost kroz ukrašavanje kutija za kolače Božićnim i novogodišnjim motivima.

Pripremile: Slađana i Marija

Potvrda župnog vijeća

Budući da je u župi BDM Kotor Varoš i župi sv. Franje Asiškog u Vrbanjcima istekao mandat članova Župnog pastoralnog vijeća (nadalje ŽPV), u nedjelju 27.10.2019. godine predloženi su novi članovi, a na nedjelju Caritasa 15.12.2019. godine pod svetom misom položili su prisegu.

U župi BDM Kotor Varoš članovi su: Ankica Verić, Viktorija Barišić, Tomo Antunović, Stipo Vidić, Anto Marković i Slavo Petrušić.

U župi sv. Franje u Vrbanjcima članovi su: Ilija Čolić, Mato Marić, Jako Čolić i Perka Kovačić. Župno pastoralno vijeće kao župnikovo savjetodavno i djelatno tijelo se brine o pastoralnim djelatnostima donoseći prijedloge i zaključke na aktualna pitanja, probleme i aktivnosti. Ono tako planira, usklađuje, priprema i provjerava izvođenje pastoralnog rada u župi, te je potrebno da ga svaka župa ima.

Isto tako, ono „predstavlja i izražava jedinstvo u različitosti karizmi, službi i staleža u župi. Potiče i omogućuje suodgovornost u sudjelovanju svih vjernika u pastoralnom radu u župi na području naviještanja, bogoslužja i dobrotvornosti te time povezuje djelovanje svećenika i laika" kako i ističe Pravilnik župnog pastoralnog vijeća Biskupije, članak 2. ŽPV treba imati svaka župa, a ustanovljuje se posebnim izborima čije izabrane kandidate, koje potvrđuje banjalučki biskup Franjo Komarica. Mandat izabranih kandidata traje 5 godina.

Viki

Zornice

Posebna pobožnost gaji se kroz mise zornice u svim našim župama. To su mise koje se slave u adventu u ranim jutarnjim satima u svitanje dana. Misa se ni po čemu ne razlikuje od nedjeljne. Većina onih koji krenu na zornice idu kroz sva četiri adventska tjedna. To je na neki način duhovna obnova. Mnogi se u to vrijeme ispovjeda, a bude puno i pričesti tijekom Adventa. I mise zornice imaju pokornički značaj, jer valja ustati vrlo rano da se stigne u crkvu.

Mi mise zornice imamo svako jutro u kotorvaroškoj crkvi u 6,30 h.

Viki

Radovi na mostu

Većini ljudi iz našeg kraja poznato je da su djeca pok. Alojzije Toplaovića iz Zabrđa do proljeća ove godine mogli prijeći preko Rike samo placom tj. uskim drvenim mostom. Auta i druga prevozna sredstva morali su prolaziti kroz potok-Riku. U svibnju ove godine nabujala Rika odnijela je i tu drvenu platicu-drveni mostić.

Župe kotorvaroške kotline zajedno sa dobrim ljudima odlučili su pomoći ovoj obitelji i zajedničkim snagama svih nas koji želimo pomoći toj obitelji sagraditi pravi betonski most preko kojeg će moći prelaziti ne samo auta, traktori već i kamioni. Most će biti širine 4 m i sav će biti sagrađen od armiranog betona. Radove izvodi privatna firma "Alekić" iz Vrbanjaca.

Radovi na mostu započeti su 16. prosinca

ove godine. Svi zainteresirani koji žele pomoći u izgradnji ovog mosta mogu se obratiti Odboru čiji sastav čine : Mato Marić, Stipo Vidić-Efan i fra Zoran Mandić.

Fra Zoran Mandić

Jednog Božića

Na božićno jutro
budno i angažirano
majka je rekla kćerki:
Danas će doći tvoj brat.
Danas će s nama biti moj sin.

Kćerka, premda je znala
da sin majčin dolazi
da će i brat njezin
sjediti za božićnim objedom,
s dopustivom dozom obiteljskog
sarkazma
prisjetila je majku bolne i
neprihvatljive istine:
Naravno, kao i svakog Božića.

Nanizalo se Božića
bez njega,
bez njegovog osmjeha
kojeg je majčino srce nekoć bilo
puno
a sada se kao presušeni izvor
postupno preobličava u okorjelu
neživost.

Nanizalo se godina u kojima
je majka uvijek za Božić imala
želju
da joj sin bane na ručak;
Nikome nije s tolikom ljubavlju
spremala.
Nitko joj nije toliko puta
zahvalno
rekao kako se plaši da u raju

tako dobro ne kuhaju.
Kako je voljela njegovu šalu;
i smijala bi se s njim kao dijete.
Uživala je s njim
kao s djetetom.

Molila bi se,
uplašena od svoje molitve,
otkuda njoj to
da Bogu kaže
da bi za Božić radije
da sin joj opet svrati
da joj on dođe
i da ju obiđe.

Pred Gospinom slikom
sve je tako govorila,
Bilo glasno bilo tiho,
ili bi se čulo
ili s usana pročitalo:
molila bi
da joj umjesto Njezina Sina
njen navrati.
Kad bi barem kako moglo
da je Božji sin u njenom posjeti,
mislila je.

Nikad za Božić nije rekla kćerki
nikada.
Do tog Božića.
Nikad nije pred njom zaplakala,
a plakala je.
Plakala bi svakog Božića.
Nikada do tog jutra,

budnog božićnog i angažiranog,
nikad nije rekla
ni pred njom zaplakala.

Kćerka je redala tanjure.
Mirisalo je sve na božićna jela.
Sedam ih je stavila.
Za njih troje
i onih četvero.
Nije stavila i za njih dvoje.
Majci nije rekla.
Nije govorila što su brat i ona
o bratu im i sinu joj znali.
Nije rekla
da će tog Božića doći
da će sjesti za stol
da će se smijati
I da će majci srce opet biti puno
smijeha
biti puno srca.

Rekla joj je,
prvi joj je put to rekla.
A nanizalo se Božića.
I svakog je željela.
Svakog se nadala.
Sve do ovog Božića
kad je naslutila.

Kćerka joj se smijala
Govorila joj mama, ne budi
smiješna.
Da tebi, mama, nije dobro,
sve joj je tako govorila,
da je razuvjeri.
Još je rekla u sebi
Da zna sin koliko ga voliš,
opet bi se rodio
za te
(koliko bismo se puta
trebali rađati majci za ljubav?)

Sjeli su. Smijali se. Ispili čašicu.
Majka nije ni govor držala.
Uvijek o
velikim danima, o velikim
objedima

kaže riječ, dvije. Uvijek.
Ponosna.
Dostojanstvena. A duša plače,
sva od
suza kao lubenica.
Nije rekla ni riječi druge osim
Doći će moj sin,
Eto vidjet ćete da će doći.
Znam ja da će doći moći.

Sjedili su. Jeli su. Slavili.
Majka cijelo vrijeme šuti.
I sluti, misli
da će on doći.
Pa dobro zna svoga sina.
Dobro zna svoje srce.
Neće je sin prevariti.
Neće je srce njezino izdati.

Jeli su i pili.
Božić slavili.
Dva tanjura čista,
Dvije čase prazne
Dva pribora nekorištena,
dvije stolice slobodne.
Dvije rečenice izgovorene:
Doći će vaš brat,
doći će naš sin.
Samo kasni.

Samo što je to izgovorila,
na vratima se ukazao on
sa smiješkom svojim
većim od kuće cijele
a na vrata mala pošao
s tim osmijehom ogromnim.
Majka ga je pogledala
I izustila:

Znala sam, sine, da ćeš doći.
Otpočetka sam znala.
I po prvi put
za Božić zaplakala,
da su joj se suze vidjele.

A toliko se Božića nanizalo.
Toliko se nakupilo neisplakanih
suza.
Toliko se dugo smijeh njegov na
Božić
nije čuo ni vidio,
u kući njezinoj,
u domu njegovom,
u obitelji njihovoj.

Mišo Sirovina

Ratni dnevnik Fra Josipa Markušića

Piše: Drago Bojić

Ratne zabilješke fra Josipa Markušića opisuju vrijeme Drugog svjetskog rata u gradu Jajcu i njegovoj okolini. Markušić bilježi što se događa u gradu u kojem živi, opisuje ratne užase i stradanja, iskustva s različitim vojskama koje su boravile u gradu i koristile samostanske prostorije, živote običnih ljudi, a povremeno zapisuje i ono o čemu izvještavaju radijske postaje, što pročita u tisku ili što jednostavno čuje od ljudi ili zapazi na pijaci. Sve to, iako često šturo i s malo riječi, dočarava atmosferu života u gradu Jajcu preko kojeg se prelamaju interesi sukobljenih strana u ratu, u kojem su počinjeni zastrašujući ratni zločini, ali u kojem je i u tim opasnim i prevrtljivim vremenima bilo i međusobne ljudske solidarnosti s onu stranu vjerskih, nacionalnih, ideoloških i političkih isključivosti.

Ako bismo spisateljsku djelatnost franjevac *Bosne Srebrene* pokušali predstaviti u formi biblioteke, onda bi u njoj istaknuto mjesto moralo pripasti kronikama (ljetopisima) i dnevničkim zapisima koje su posljednja tri stoljeća pisali, i koji nam danas pomažu u razumijevanju povijesti ove zajednice, društveno-političkih i religijsko-kulturnih odnosa u zemlji u kojoj su živjeli i djelovali.

Sve do konca dvadesetog stoljeća, većina tih kronika, ljetopisa, dnevnika i autobiografija bila je pohranjena u arhivima franjevačkih samostana diljem Bosne, skrivana i čuvana od javnosti, a ponekad i skrajnuta, zaboravljena, zabačena, i nepoznata i samim franjevcima. Dio toga su

bosanski franjevci objavili posljednjih desetljeća, što samostalno, što u ediciji *Kulturno nasljeđe Bosne i Hercegovine*, a u poslijeratnim godinama je nakladnička kuća *Synopsis d.o.o.* Sarajevo–Zagreb pokrenula sustavno i kritičko objavljivanje tih rukopisa u zasebnoj biblioteci pod nazivom *Iz Bosne Srebrene*, pod uredničkim vodstvom Ivana Lovrenovića. Svi ti rukopisi, bilo da je riječ o kronikama ili osobnim dnevnicima (memoarima, autobiografijama), iako je ponekad teško povući razdjelnicu između jednog i drugog, prema mišljenju struke imaju dokumentarnu vrijednost, a nekima se od njih ne može odreći ni literarna.

Bosanski franjevci su i u novijoj povijesti pisali kronike i dnevnike, a jedan od njih bio je i fra

Josip Markušić (1880.–1968.). U turbulentnom dvadesetom stoljeću fra Josip Markušić zauzima značajno mjesto, i po svome spisateljskom radu, ali i po službama koje je obnašao u svojoj zajednici. Godine 2018. navršilo se pedeset godina od Markušićeve smrti pa je to bila prilika da se na njegov život i djelo skrene pozornost i bosanskim franjevcima i bosanskohercegovačkoj i južnoslavenskoj javnosti. Tim povodom je Franjevački samostan Sv. Luke u Jajcu organizirao okrugli stol, a zatim u suradnji s nakladničkom kućom *Synopsis d.o.o.* objavio i zbornik radova o fra Josipu Markušiću: *Fra Josip Markušić (1880.–1968.). Bosanski franjevac i crkveni pastir naroda u ratovima ideologija.*

Dok je nacrt spomenutog zbornika bio u pripremi, Arhiv Republike Srpske je Franjevačkom samostanu u Jajcu vratio *Ratne zabilješke* fra Josipa Markušića koje je vodio u vrijeme Drugog svjetskog rata (1941.–1945.), i za kojima se uzaludno desetljećima tragalo. U dogovoru s tadašnjim gvardijanom fra Antom Šimunovićem i franjevcima u jajačkom samostanu, pala je odluka da se pripremi njihovo kritičko izdanje, a tog iznimno zahtjevnog posla koji je trajao gotovo dvije godine, prihvatio se dr. Jozo Džambo, povjesničar koji živi i radi u Münchenu. On je i najzaslužniji za objavljivanje Markušićevih *Ratnih zabilješki* koje je popratio komentarima, objašnjenjima, dodatnom literaturom i dokumentima iz vremena na koje se *Ratne zabilješke* odnose.

Ratne zabilješke fra Josipa Markušića opisuju vrijeme Drugog svjetskog rata u gradu Jajcu i njegovoj okolini. Markušić bilježi što se događa u gradu u kojem živi, opisuje ratne užase i stradanja, iskustva s različitim vojskama koje su boravile u gradu i koristile samostanske prostorije, živote običnih ljudi, a povremeno zapisuje i ono o čemu izvještavaju radijske postaje, što pročita u tisku ili što jednostavno čuje od ljudi ili zapazi na pijaci. Sve to, iako često šturo i s malo riječi, dočarava atmosferu života u gradu Jajcu preko kojeg se prelamaju interesi sukobljenih strana u ratu, u kojem su počinjeni zastrašujući ratni zločini, ali u

kojem je i u tim opasnim i prevrtljivim vremenima bilo i međusobne ljudske solidarnosti s onu stranu vjerskih, nacionalnih, ideoloških i političkih isključivosti. *Ratne zabilješke* su svakako preporučljivo štivo za stanovnike Jajca i njegove okolice, ali i za sve druge koji žele više saznati o tom vremenu s onu stranu unaprijed zauzetih stavova, ideoloških pozicija i sadašnjih crkveno-redovničkih ili nacionalno-političkih svrstavanja.

Ovim dnevnikom fra Josip Markušić se pridružuje listi franjevačkih ljetopisaca koji su ostavili zapise iz svoga vremena, vodeći se pritom dvostrukom intencijom: da ostave svjedočanstvo o sebi i o svom vremenu budućim generacijama franjevac (testamentarni karakter kronika i dnevnika) i da im istodobno prenesu iskustva kako bi se lakše nosili s izazovima svoga vremena (didaktičko-pedagoška intencija). I jedno i drugo svjedoči o tome da su prošle generacije bosanskih franjevac imale snažnu svijest o važnosti povijesnog pamćenja iz kojeg zajednica izrasta i na kojem se izgrađuje. Markušić u svojim *Zabilješkama* piše otvoreno, kritički i bez uvijanja i o stavovima franjevac s kojima živi i koje susreće.

Prije čitanja *Ratnih zabilješki*, čitateljima preporučujem da pročitaju *Predgovor* priređivača dr. Jozę Džambe i *Pogovor* Ivana Lovrenovića: prvi daje precizne orijentire i upute kako čitati ovaj rukopis, a drugi objašnjava u čemu se sastoji njegova važnost i po čemu je njegov autor aktualan i danas, pedeset godina nakon smrti.

Njima dvojici i svima drugima koji su sudjelovali u pripremi i objavljivanju *Ratnih zabilješki*, njihova imena su navedena u *Impresumu* i *Predgovoru*, zahvaljujem u ime nakladnika Franjevačkog samostana Sv. Luke i nakladničke kuće *Synopsis d.o.o.*

Fra Josip Markušić, Ratne zabilješke 1941.-1945., Franjevački samostan Sv. Luke, Jajce, Synopsis, Sarajevo-Zagreb, 2019.

Fra Josip Markušić, 1939.

Podite po svem svijetu

Dan 25. listopada 2018. poseban je dan za nas sestre misionarke u Rwentobo u Ugandi -Africi. Naime, prije godinu dana u ranim jutarnjim satima iz Zagreba uputile smo se u Afriku. Bio je dovoljan samo jedan dan kako bi stigle u taj daleki svijet. Bio je to za nas poseban događaj i doživljaj.

Sjećanje na neki događaj koji se zbio na isti dan prije godinu dana ili prijašnjih godina prigoda je da se prisjetimo što je sve Bog stavio pred nas u tom vremenu, a iznad svega da mu zahvalimo za svako njegovo djelovanje koje je izveo po nama, za svu njegovu dobrotu, ljubav i milosrđe. Tako smo na dan ove naše prve obljetnice zahvaljivale Bogu za netom minulu godinu našega života i djelovanja u Africi. Zahvaljivale smo i za sve ono u čemu smo Bogu poslužile kako bi preko nas iskazao svoje milosrđe mnogima koji su ga potrebni. Nije to velika obljetnica, nego samo jedna godina, ali za nas velika tim više što se dogodila u tijeku Misijske godine započete u listopadu 2018. koju su biskupi BK BIH proglasili za cijelu BIH. Bogu smo

zahvalne za Njegovo vodstvo i blizinu iskazanu na razne načine, zahvalne smo što nas je pozvao u mjesto gdje doista osjećamo da nas ovdje želi. U ovoj našoj prvoj misijskoj godini bilo je puno lijepih trenutaka, puno ugodnih i radosnih susreta, puno pitanja i učenja, puno, puno... riječima neizrecivog.

Znamo da nas Crkva uči kako je misijsko poslanje u samoj njezinoj naravi. Ali također znamo da nas povijest i iskustvo mnogih misionara i misionarki uče da je posebno misijsko poslanje i djelovanje daleko od onoga mjesta odakle jesi, odakle potječeš. Isusove riječi: " Podite po svem svijetu, propovijedajte evanđelje svemu stvorenju" našle su u nama i potaknule poseban žar za brigu o mnogima u siromašnom a ujedno i bogatom svijetu. Također znamo da je u vama u vašim srcima, to isto poslanje našlo žar za molitvu za one koji su se odvažili na tako dalek i nepoznat put.

Zahvaljujemo svima vama za molitve, posebno intenzivne u izvanrednom misionarskom mjesecu. Svjesne da bi bez vaše pomoći i potpore naše apostolsko djelovanje u misijama bilo puno teže, zahvalne smo vam za svaku vašu molitvu kao i za svaku drugu potporu koju ste nam pružali kroz ovu godinu, a vjerujemo da ćete to činiti i nadalje.

Ovdje kod nas nema posebnih priprema za Božić, onih izvanjskih. Duhovna priprema je devetnica u čast Bezgrešnom Začecu BDM. Tih

devet dana ujutro su mise zornice u 6.00 sati. Molimo prvo jutarnju molitvu iz časoslova, zatim je procesija oko crkve s Gospinim kipom. Sudjeluje veliki broj vjernika koji čak po dva sata pješače da dođu do crkve. Posebno je lijepo vidjeti veliki broj djece koja radosno sudjeluju u molitvi i pjesmi.

Ostanimo zajedno u molitvi. Neka u vama bude mir i dobro!

s. Ivka Lučić, misionarka iz Ugande

Sjećanje

„Dogodilo se, ne ponovilo se!“ - geslo je izložbe fotografija o stravičnom potresu koji je prije pola stoljeća, dana 27. listopada 1969. pogodio grad Banja Luku i okolicu. Ideja o ovoj izložbi javila se točno na 50-tu obljetnicu. Tako su braća franjevci franjevačkog samostana na Petrićevcu posegnuli u samostanski arhiv te pronašli dva albuma raznovrsnih fotografija koje su snimljene odmah nakon potresa. Fotografije su prikazivale najvećim dijelom razrušenu samostansku crkvu i teško oštećen samostan, ali i druge objekte koje je zadesila ista sudbina. Na četiri panoa predstavljena je priča tog nemilog događaja nastojeći tako posjetiteljima dočarati vremenski slijed događanja. Svi suvremenici događaja kroz fotografiju mogli su se prisjetiti strahota koje je pričinilo nekoliko uzastopnih potresa u samo dva dana.

Jedan od suvremenika tog događaja bio je i fra Ivo Orlovac sadašnji župnik u Barlovcima. On

je u svom svjedočanstvu slušateljima ispričao svoje iskustvo - kako je on doživio taj kobni 27. listopad. Uistinu bilo je to jedno poučno fra Ivino izlaganje. Koliko god tema po sebi bila teška i zastrašujuća fra Ivo je u nekoliko navrata čak uspio i nasmijati publiku. Naime, pričajući i neke šaljive detalje svoga iskustva kod slušatelja je izmamio i osmijeh na licima. Donosimo ovdje jednu takvu zgodu. Priča fra Ivo kako je nakon potresa, u cilju normaliziranja života, jedno vrijeme išao u improviziranu školu. To su bili vagoni putničkog vlaka koji su prenamijenjeni za izvođenje nastave. Među brojnim nastavnicima bila je i jedna nastavnica koja se strašno bojala potresa. Kada su to učenici primijetili oni su u više navrata znali "lažirati" potres tako što su sami proizvodili buku stolicama i klupama nakon čega bi ta nastavnica pobjegla iz učionice-vagona. Tu su radnju ponavljali više puta posebno onda kad bi nekom učeniku prijetilo da dobije lošu ocjenu pa bi na taj način spašavali nevoljnog učenika.

Među sudionicima ove izložbe vrijedi istaknuti oba naša biskupa Franju i Marka, te konzula RH u Banjoj Luci g. Zorana Piličića uz brojne druge prijatelje kulture i franjevaca na Petrićevcu. Prigodni program je započeo u 18 sati pozdravnim govorom gvardijana fra Domagoja Šimića. A samu izložbu je otvorio mons. Franjo Komarica. Ovaj kulturni događaj uveličale su dvije studentice violine na Muzičkoj akademiji u Banjoj Luci, Nikolina Pandža i Milica Manigoda dok je moderator i voditelj večerašnjega programa bila naša župljanka Ivana Lukenda. Ovim putem se želimo zahvaliti svim sudionicima izložbe, a onima koji nisu uspjeli biti, a imali su želju pogledati izložbu, da će to moći učiniti i u sljedećim danima. Bila je to još jedna prigoda da se gosti i prijatelji franjevačkog samostana susretnu i podijele čašicu razgovora.

Izvor: Samostan Petrićevac

Sokoline - Pastoralno svećenstvo

Redoslijed župnika ove župe načinjen je prema maticama župe, a osnovne podatke o njima našli smo uglavnom u šematizmima provincije Bosne Srebrene. Od osnivanja župe do danas ovdje je djelovalo pedesetak župnika, od kojih neki i po više puta. Bili su to idući kronološkim redoslijedom:

ZEKIĆ Zvonko fra Vitomir – Rođen u Varešu 29. srpnja 1906, ubijen u Dubici 24. svibnja 1945. Bio je župnik od listopada 1934 do listopada 1936.

ŠVABIĆ Mijo fra Bono - Rođen u Dubici 24. veljače 1892, umro u Brodu na Savi 24. listopada 1951. Bio je župnik od listopada 1936. do lipnja 1938.

JURIĆ Aleksandar fra Anto – Bio je župnik od lipnja 1938. do veljače 1947. te od listopada 1950. do rujna 1952.

ĐENO Ilija fra Mijo – Bio je župnik od veljače 1947. do kolovoza 1947.

PELIKAN Franjo fra Ivo – Rođen u Jajcu 25. rujna 1917, umro u Tolisi 8. kolovoza 1963. Bio je župnik od kolovoza 1947. do listopada 1947.

MILOŠEVIĆ Ilija fra Miroslav - Rođen u Pogarima kod Vareša 22. srpnja 1911, živi u Kraljevoj Sutjesci. Bio je župnik od listopada 1947. do rujna 1948.

MUTIĆ Josip fra Anđeo - Rođen u Varešu 25. svibnja

1901, umro u Zenici 29. siječnja 1978. Bio je župnik od rujna 1948. do kolovoza 1949.

ČOLIĆ Niko fra Zorislav - Rođen u Docu 6. kolovoza 1895, umro u Gučoj Gori 29. ožujka 1962. Bio je župnik od kolovoza 1949. do listopada 1950.

ČONDRIĆ Ivan fra Čedo - Bio je župnik od rujna 1952. do travnja 1953. istodobno kad i u Kotor Varošu

VIDAKOVIĆ Mato fra Anto rođen u Staroj Rijeci 1910, umro na Petrićevcu 13. prosinca 1984. Bio je župnik od travnja 1953. do svibnja 1953.

LADAN Mijo fra Kruno – Rođen u Carevom Polju kod Jajca 31. travnja 1903, umro u Jajcu 23. svibnja 1973. Bio je župnik od svibnja 1953. do 1958.

DŽAJA Toma fra Željko - Rođen u Otinovicima na Kupresu 9. listopada 1904, umro u Banjoj Luci 17. lipnja 1973. Bio je župnik od 1958 do 1961.

NIKOLIĆ Anto fra

Ignacije - Rođen u Kiseljaku 9. listopada 1919. Živi u Kreševu. Bio je župnik od 1961. do 1964.

RAVLJIĆ Ivan fra Bono – Rođen u Ripcima (Šćit) 11. studenog 1914, živi na Šćitu. Bio je župnik od 1964 do 1973.

ĆOSIĆ Franjo fra Alojzije – Bio je župnik od 1973. do svibnja 1974. Živi u Jajcu

PERIĆ Vinko fra Alojzije - Rođen na Bukvi (Kreševu) 8. rujna 1933. Župnik u Suhom polju. Bio je župnik od 1974. do 1982. Započeo i dobrim dijelom dovršio sadašnji župni stan.

VRGOČ Eugen fra Franjo – Rođen u Mahovljanima 3. listopada 1942. župnik na Sokolinama od 1982. Dovršio sadašnji župni stan i započeo obnovu crkve

S. Kovačić, Katolici u kotorvaroškom kraju, Svjetlo riječi, Sarajevo, 1989., str. 174.-

175

Razgovor sa generalnim konzulom g-dinom Zoranom Piličićem

Bili ste pomoćnik ministra obrane za ljudske resurse, a od 1. rujna 2019. Generalni ste konzul Republike Hrvatske u BiH, sa sjedištem u Banja Luci.

Da, od veljače 2016. pa do početka rujna 2019., kada sam imenovan za generalnog konzula RH u BiH sa sjedištem u Banja Luci, bio sam pomoćnik ministra obrane RH. Odlaskom u mirovinu u lipnju 2011. politički sam se aktivirao, a s obzirom da je mjesto pomoćnika ministra politička i dužnosnička pozicija, ja sam od strane Vlade RH imenovan na tu dužnost. To je donekle bio logičan izbor jer sam ja u OSRH i MORH-u proveo oko dvadeset godina i ta tematika mi je dobro poznata

G-dina Piličiću, hoćete nam se malo predstaviti, znamo da ste rođeni u Kotor Varošu, potičete iz naših krajeva, ispričajte nam malo o sebi?

Naime, samo mjesto moga rođenja je Banja Luka, ali

sve do 18 godine sam živio u Kotor Varošu, gdje sam završio osnovnu školu i gimnaziju. Nakon toga sam u Zagrebu završio filozofski fakultet, pri čemu sam stekao zvanje profesora hrvatskog jezika i književnosti, odnosno magistra edukacije hrvatskog jezika. Prije rata sam radio kao profesor u osnovnoj školi u Zagrebu i srednjoj školi u Velikoj Gorici. Sudionik sam Domovinskog rata kao hrvatski branitelj, a nakon rata ostao sam u Ministarstvu obrane RH, gdje sam obnašao razne dužnosti. Nakon odlaska u mirovinu 2011. godine, politički sam se aktivirao te sam od tada obnašao nekoliko političkih dužnosti. Bio sam zastupnik u Gradskoj skupštini Grada Zagreba, a nakon toga, kao što sam naveo, kao državni dužnosnik, obnašao sam dužnost pomoćnika ministra obrane RH.

Otkud Vi u diplomaciji?

Za diplomate važi, izreka da jedno misle, drugo govore, treće

rade, jer im je služba osjetljiva. Što Vi kažete je li izreka ispravna?

Ova izreka je uvriježena u narodu, ali ne možemo je doslovce primijeniti na diplomatski posao. Posao diplomata je vrlo odgovoran i osjetljiv te stoga diplomati moraju vrlo pažljivo i obzirno postupati i obnašati svoj posao. Oni predstavljaju svoju državu u drugoj državi, gdje zastupaju interese svoje države, pri čemu se ne smiju i ne mogu miješati u unutarne odnose u zemlji primateljici.

Što Hrvati koji su ostali na ovim prostorima mogu odnosno kakvu pomoć, savjet mogu dobiti od Vas tj. od konzulata?

Diplomatsko konzularna predstavništva pa tako i Generalni konzulat RH u Banjoj Luci su na raspolaganju hrvatskim državljanima glede rješavanja njihovih zahtjeva i problema s kojima se suočavaju. Najveći dio posla se odnosi na rješavanje zahtjeva i zamolbi vezano za državljanstva, putovnice, osobne dokumente i slično te zaštita prava koja su im regulirana zakonodavstvom zemlje primateljice.

Često nas građani u župnom uredu pitaju kako doći do hrvatskih dokumenata. Možete li nam malo pojasniti pravila i propise ili pak kome se obratiti?

Svi građani mogu se interesirati u samom Generalnom konzulatu u Banjoj Luci, ali i sve

informacije mogu dobiti na web stranici Ministarstva vanjskih i europskih poslova, gdje su vrlo detaljno opisane procedure i način ostvarivanja prava.

Mislite li da su naši ljudi sve više zabrinuti i sve više pesimisti kada je riječ o situaciji u BiH. Kako vi ocjenjujete to stanje i reagiranje građana BiH na sva ova događanja?

Bosna i Hercegovina je ustanovljena na temeljima i načelima Daytonskog sporazuma kao jedinstvena država koja se sastoji od dva entiteta – Federacije BiH i Republike Srpske. Društveno političko uređenje BiH je vrlo kompleksno i zahtijeva dosta razumijevanja i kompromisa, poglavito stoga što treba na cijelom teritoriju BiH poštovati i ujednačiti i prava svih triju konstitutivnih naroda – Hrvata, Srba i Bošnjaka. To, zacijelo, u praksi nije lako niti jednostavno jer zahtjeva puno vremena i usuglašavanja. Ako se tome doda i teška gospodarska i ekonomska situacija, razumljivo je da građani nemaju strpljenja i da gube optimizam. Međutim, optimizam ne treba gubiti, ali treba uložiti dosta rada i truda kako bi se ove kompleksne situacije razriješile. Još jednom naglašavam da se to može riješiti samo uz međusobno uvažavanje i razumijevanje svih zainteresiranih strana u BiH.

Jeste li se susreli s predstavnicima vlasti u Republici Srpskoj, Kako ocjenjujete susret dobrodošlica ili ravnodušnost?

Da, susreo sam se s najvišim dužnosnicima Republike Srpske: predsjednikom RS-a gospođom Željkom Cvijanović i

predsjednikom Vlade RS-a gospođinom Radovanom Viškovićem. Susret se održao u konstruktivnoj atmosferi pri čemu su obostrano izražene dobre želje glede razvoja dobrih odnosa pri čemu sam ja, kao generalni konzul RH, tražio razumijevanje i operativnu suradnju glede ostvarivanja svih prava Hrvata na ovom području, a koja im pripadaju kao konstitutivnom narodu. To se isto tako odnosi i na sva prava vezano za obnovu i popravku infrastrukture i porušenih hrvatskih objekata te održiv povratak raseljenih Hrvata.

Što mislite o odlascima građana iz BiH, RS ili Federacije. Svugdje je ista priča, Odlaze i mladi i stariji, čitave obitelji, pa i ljudi sa stalnim zaposlenjima, Može li se to zaustaviti, kako?

S odlascima svojih građana, a naročito mladih, susreće se i Hrvatska tako da možemo reći da to nije samo problem BiH nego i svih zemalja iz okruženja. Odlasci su uglavnom vezani za ekonomsku i gospodarsku situaciju te stoga mladi odlaze radi bolje zarade i boljeg standarda koji očekuju u zapadnim zemljama. Tu je, naravno i neizvjesnost glede bolje budućnosti za svoju djecu pa stoga odlaze i cijele obitelji. Ono što se mora učiniti jest da državni autoriteti povrate povjerenje svojih građana, a to će najlakše učiniti ako konstruktivno i ozbiljno budu radili na jačanju pravne države i državnih institucija koji će pravodobno i ozbiljno raditi na rješavanju problema svojih građana.

Volite li svoj diplomatski

posao?

Da, to je koliko težak, toliko i izazovan posao pri čemu se susrećete s velikim brojem ljudi, čujete njihove probleme i pokušavate pomoći. Najveća nagrada i priznanje vama kao diplomatu je kada uspijete riješiti problem običnog čovjeka i vidite zadovoljstvo na njegovu licu.

Što mislite može li se danas pomoći kotorvarošanima kao i kotorvaroškom kraju s nadom u bolju budućnost?

J a ć u , k a o Kotorvarošanin, učiniti sve što je u mojoj moći da pomognem svome rodnom kraju i svojim Kotorvarošanima. I do sada sam pomagao kada sam god mogao, a sada ću uložiti još više dodatnog napora da pomognem u okviru posla koji sada radim i dužnosti koju obnašam.

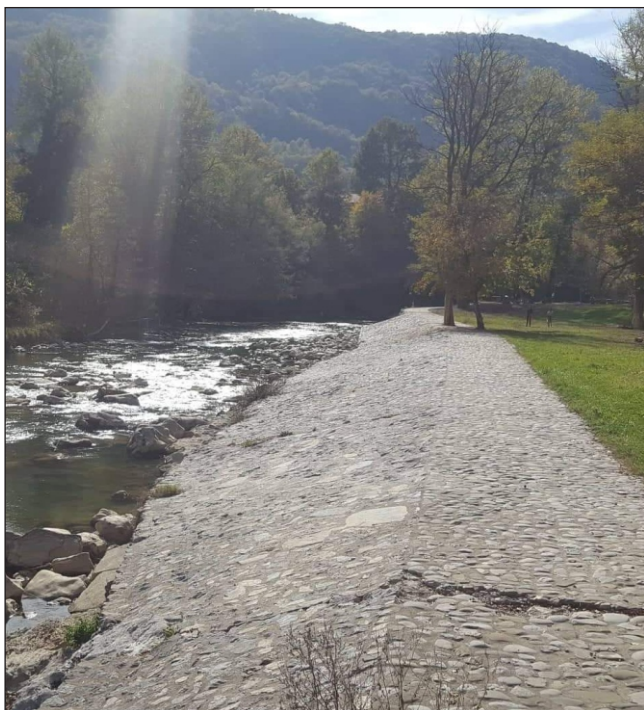
Na kraju Vaša poruka za nas, kotorvarošku kotlinu i ne samo kotlinu za sve ljude koji su ostali na ovim prostorima?

Hrvati iz Kotor Varoša nikada se, kroz svoju višestoljetnu povijest nisu predavali nego su se, dapače, zdušno i s uvjerenjem borili za svoja prava i pravo na opstojnost i život u svome domu i na svome ognjištu. U zadnjem ratu doživjeli su kalvariju i veliko stradanje, ali to hrvatski narod kotorvaroške doline nije pokolebalo u njihovoj stalnoj i upornoj borbi da ostanu svoj na svome. I zato ih pozivam da ne odustaju od svoje djedovine, svoje kulture i tradicije te da čuvaju, grade i održavaju svoje ognjište.

Razgovarala Viki

U zavičaju poslije 27 godina

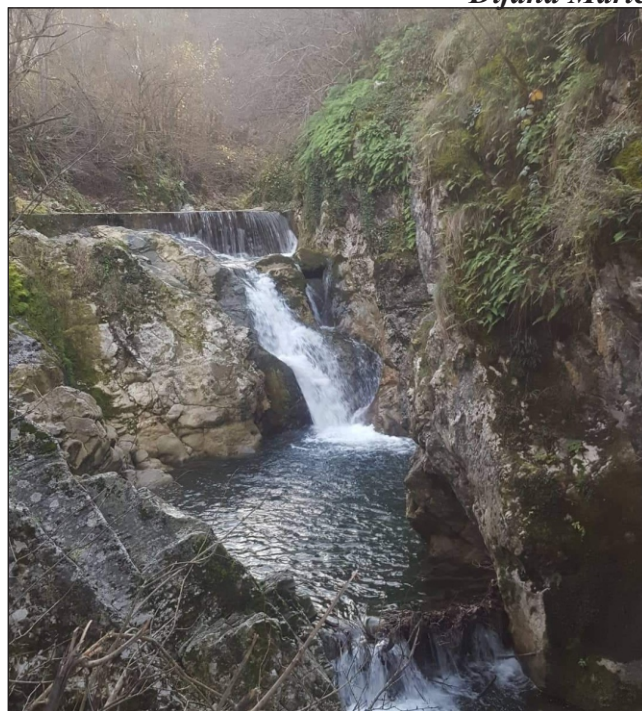

Kako je bilo vratiti se nakon 27 godina u svoj rodni kraj? Na to pitanje odgovarala sam danima nakon povratka iz Kotor Varoša u svoju Hrvatsku. Emocije su bile pomiješane, čudne, jake. Na trenutke neizdržive. U jeku rata, kao i mnogi drugi, s roditeljima i bratom napustila sam svoj dom, i otišla u nepoznato. Imala sam samo 16 godina i bila sam bijesna na rat, na ljude, na sebe. Tisuću pitanja mi se tada kao tinejdžerici motalo po glavi. Zašto? Kako sada? Gdje su moji prijatelji? Gdje je moja škola, moj razred, moje uspomene, moje prve ljubavi? Sve se srušilo u tom trenutku kao kula od karata dok sam sa sjetom u očima promatrala kako se vozilo udaljava iz moje ulice, zauvijek. U tom trenutku mi se samo jedna misao vrzmala po glavi a to je "hoću li se ikada više vratiti"? Iskreno, mislila sam da ću to učiniti puno ranije jer su moji roditelji do sada nebrojeno puta posjetili našu rodnu Bosnu, ali bez mene. Nije me ništa kočilo, već mi se dogodio život. Onaj užurbani tempo, nadoknađivanje propuštenog, stvaranje novih prijateljstava, nova škola, kasnije su došla djeca, pa poslovi... Niz se samo povećavao. Toliko je taj niz narastao da se pretvorio u dugih 27 godina. I ništa nije slučajno u životu jer smo na put u rodni kraj krenule tri generacije žena. Moja majka, ja i moja kćer koja je baš napunila 16 godina, isto onoliko koliko sam ja imala kad sam otišla.

Približavanjem Kotor Varošu srce mi je tuklo najjače. Nisam znala koga ću sreći, hoću li ikoga prepoznati, hoću li se sjetiti svoje ulice, škole, mjesta na kojima sam se svakodnevno igrala. Suze sam pustila pred ulazak u Kotor Varoš jer su me emocije svladale, i po tko zna koji put sam sebi rekla "ne budi cmoljo". Ugledala sam dobro poznatu crkvu koja je stradala u ratu, ali je ista onakva kakvu pamtim, nova, ljepša. Osmijeh mi je ozario lice ali i mojoj kćeri koja se oduševila gradom, ljudima, dobrotom drugih i time što me se mnogi sjećaju. Sjedeći u jednom od gradskih lokala te prve večeri sam nabasala na puno poznatih lica koja su me se odmah sjetila. Pale su prve suze, i zagrljaji nakon toliko godina. Čak sam tu večer ugledala svoju tetu iz vrtića, teta Mithetu, koja me je čuvala kroz predškolsko odrastanje. I ona i ja smo se grlile. Bilo je nestvarno, baš kao u onim emotivnim dramama koje svakodnevno gledamo na televiziji. Posjetila sam svoje "Bjeline" gdje smo se kao djeca kupali i skakali, ne razmišljajući o ničemu. Moja stara škola je još ljepša nego što ju pamtim, a grad se izgradio, postao veći i ljepši. Tih dva dana boravka sjećat ću se dugo, a samoj sebi sam obećala da neće više proći 27 godina da ponovno dođem.

Rodna gruda je neraskidiva nit u našoj duši, a moja duša je ispunjena do sljedećeg susreta.

Dijana Marić

Djeca i mediji

Leali Osmančević je magistrica komunikologije i asistentica na Odjelu za komunikologiju na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu. Znanstveni interesi su joj djeca i mediji, etika u medijima, humanitarne akcije i dječji domovi. Autorica je niza znanstvenih i stručnih radova te sudionica projekata vezanih uz djecu, medijski odgoj i komunikacijske vještine s djecom.

Radionice za svaki dan

U radu s djecom i nastavno na dosadašnje tekstove u rubrici Djeca i mediji, vrlo je važno da svi odrasli koji su uključeni u njihovo djetinjstvo i odrastanje te odgoj trebaju kontinuirano i kvalitetno provoditi vrijeme s njima. U doba stresa, užurbanosti, poslova i određenog radnog vremena, kućanskih obveza i sličnoga kvalitetno provođenje vremena s djecom s medijima i uz medije postalo je svojevrsna tabu tema jer su upravo navedeni razlozi postali glavni argumenti zašto odrasli (obitelj, odgojitelji, učitelji itd.) ne mogu ipak toliko vremena provoditi s djecom. No, rješenje je vrlo jednostavno. Za provođenje vremena s djecom u kontekstu medija i medijskih sadržaja dovoljno jer čak i samo 5 minuta dnevno ukoliko je to kontinuirano i kvalitetno.

A s druge strane, svaka odrasla osoba uključena u

odrastanje i odgoj djece će učiniti sve za njihovo što kvalitetnije djetinjstvo. U posljednjim godinama vrijeme koje djeca provode uz medije se rapidno povećalo. I od toga ne treba bježati niti je zabrana ikada rješenje ili pedagoška odgojna mjera. Prvi korak je prihvatiti da se vremena mijenjaju i da mediji jesu dominantniji nego ikada prije. Nakon tog prihvaćanja, nužno je prilagoditi se novim dječjim preferencijama i prihvatiti da je nekadašnje penjanje po drveću i igranje s kamenčićima zamijenio neki ekran – tablet, mobitel, računalo. I to nije ništa loše. Štoviše, ukoliko naučimo ispravno koristiti i znati koristiti medije kao alate koji nam pomognu, kao alate uz koje učimo i kao alate uz koje se zabavljamo, tada shvatimo da mediji nisu zločesti mehanizmi koji odvlače našu djecu od ispravnih stvari. Slijedom toga, ponovit ćemo – mediji su alati i mi, ljudi, im dajemo značenje.

Medijski sadržaj nije kriv ako ima štetne posljedice na djecu, već značenje koje smo im mi dali. Iako se i dalje, dapače, preporuča poticanje djece na provođenje slobodnog vremena izvan kuće, s vršnjacima u igri, s obitelji, u razgovoru, u nastavku je i nekoliko prijedloga radionica koje uključuju medije, a korisne su za djecu.

Moje prve novine

Za ovu radionicu trebamo

nekoliko bijelih A4 papira, spajalice, ljepilo i šarene bojice. Sve papire presaviti na pola i početi. Po uzoru na prave novine, neka djeca, sama ili uz pomoć odrasle osobe (sukladno uzrastu) naprave svoje novine i na naslovnu stranicu stave naslov teme koja baš njih najviše zanima, bilo da je riječ o životinjama, biljkama, vršnjacima, školi, najdražem sportu ili bilo čemu što dijete voli. Na naslovnici dijete treba osmisлити naslov koji mu je zanimljiv i nacrtati veću, glavnu sliku koja će biti usklađena s naslovom. Na ostalim stranicama novina neka dijete odabere još 5 tema koje su mu zanimljive i na svakoj stranici neka napiše kratki tekst, nacrt nešto, izreže nešto iz drugih novina i naljepi u svoje novine i malo po malo – dobili smo prve dječje novine. Na zadnjoj stranici može se dodati mala križaljka, rebus, zagonetka ili vic i na kraju izrade novina sve spojiti spajalicama ili klamericom kako bi se novine mogle listati. Uz novine s temama koje dijete voli, na isti način mogu se napraviti i obiteljske novine koje će sadržavati priče i slike iz obitelji, s rođendana, lijepih trenutaka ili školske novine s lijepim trenucima iz škole. Puno je ideja za „Moje prve novine“ i uz zajedničko provođenje vremena i čitanje ili samostalno ili s odraslom bliskom osobom,

ovakav način radionice pridonosi zblizavanju s djecom i upoznavanju njihovih preferencija, a može se koristiti i kod kuće i u školi i u župnoj zajednici.

Kalendar dobrih želja

Na većem papiru ili kartonu napraviti kvadratiće s 30 ili 31 kućicom, na vrhu napisati datum i svaki dan, na početku ili na kraju dana, napisati jednu dobru misao, lijepu želju, molitvu ili zahvalu. Kalendar može biti napravljen za samo jedan mjesec, a može i za svih 12 mjeseci, posebice ako u njegovoj izradi sudjeluje više osoba bliskih djetetu. U kalendar se, osim dobrih želja i misli, mogu i zabilježiti kratki podsjetnici na medijske sadržaje koje bi djeca željela gledati (animirani filmovi, dječje serije i sl.).

Moj crtić

U ovoj radionici dijete treba osmisliti svog glavnog lika (neovisno je li čovjek, životinja, biljka, auto...) i osmisliti kratku radnju sa zapletom i porukom koju želi prenijeti svima kojima pročitava svoju priču i pokaže nacrtane slike. Također, u sklopu ove radionice, dijete svoje misli može pretočiti i u kratku predstavu za ukućane, vršnjake, prijatelje u župi i gdje god se to čini prihvatljivo.

U sljedećim tekstovima bit će predstavljene i radionice za stariju djecu i mlade, kao i prigodni tekstovi za različite uzraste, ali i njihove roditelje, skrbnike, odgajatelje i sve odrasle osobe koji su dio njihove svakodnevice.

Izvor: Osmančević,

Leali (2015.). Pozitivni i negativni medijski sadržaji, str. 55-61, u: Komunikacija odgaja — odgoj komunicira. Emocionalna i medijska pismenost (2015.), Zagreb: Pragma (besplatno preuzimanje brošure u PDF formatu)

Imena i imendari

Obiteljski imenar - Antun Jarm

Melanija je ime načinjeno od grčkoga pridjeva *melas* -crn, taman, mračan, žalostan (u drugom padežu *melanos*). Oznaka se ponajprije odnosi na boju kože, puti i kose, dakle, -crnka. Izvedeni su oblici Lana, Lanča, Lanka, Lanica, Melka, Mejica, Melana, Nija.

Spomendan je svete Melanije (mlađe) 31. prosinca, ali se jedva može naći u redovitim pučkim kalendarima, jer je toga dana „jači“ sveti Silvestar. Melanija je bila kćer uglednog i vrlo bogatog rimskog senatora Valerija Publikola, rođena godine 383. U njezinoj 13. godini prisilili su je na udaju, i to za rođaka Valerija Severa Piniana.

Kod rimskog plemstva bile

su česte ženidbe među rodbinom, da bi se lakše sačuvalo bogatstvo. Oboje djece iz tog braka rano je umrlo. Nakon toga Melanija se s mužem povukla iz bućnog javnog života. Unatoč protivljenju rodbine imanje su trošili za pomoć siromašnima (na njihovim je posjedima radilo 8.000 robova kojima su podarili slobodu), podizanje samostana i crkava. Pred navalom Gota (koji su opljačkali Rim) sklonili su se na imanje u Siciliju. Tu je Melanije živjela zasebno, u skupini kršćanskih djevojka i žena, poput redovnica u samostanu, a muž sa skupinom kršćana, poput redovnika. Bilo je to vrijeme nama malo poznatih i za naša shvaćanja neobičnih pokreta i oblika duhovnog života.

Melanije je ponajviše pomagala njegovati bolesnike i skrivila se za bjegunce i prognanike. Budući da su na provaljivala germanska plemena, Melanija je sa cijelom zajednicom godine 411. godine preselila u Tagastu u Sjevernoj Africi. Tu su Melanija i njezin muž Pinian imali posjede. Dijelili su ih samostanima i crkvama, a sami osnovali po jedan muški i ženski samostan. Nakon sedam godina Melanija s mužem i majkom Albinom prelazi u Palestinu. Nastanili su se u Jeruzalemu. Umre joj majka, a umro i muž (431). Melanija boravi u samostanu nedaleko od Maslinske gore, koji je sama utemeljila. Uz intenzivni duhovni život posluživala je

bolesnike i hodočasnike. Budući da je dobro znala latinski i grčki, prepisivala je stare rukopise. Umrula je u Jeruzalemu u posljednji dan godine 439.

Na dan 8. lipnja spomendan je svete Melanije starije, bake spomenute svete Melanije mlađe.

Mercedes je ime prema marijanskom blagdanu, koji se španjolski zove Maria de las Mercedes, latinski Marta de Mercede (captivorum) a hrvatski Gospa od otkupljenja (sužnjeva) ili Marija od milosti. Blagdan je nastao u povijesnoj nevolji 12. i 13. stoljeća. Maurški gusari, muslimani, zalijetali su se na španjolske obale hvatali i

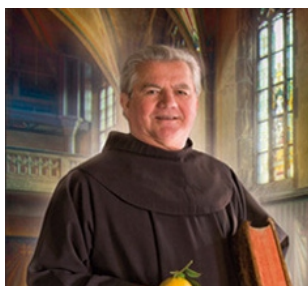
odvodili kršćane te ih kao roblje prodavali na gradskim trgovima Tunisa i Alžira. Iz želje da se toj nevolji doskoči u Barceloni je osnovana najprije bratovština, koja se posvetila otkupu sužnjeva od muhamedanaca. Osnivač joj je bio sveti Petar Nolasco (1182.-1256), laik. Družbu posvećuje Djevici Mariji "od otkupa" latinski „de mercede". Redovnike su prozvali mercedari (latinski Mercedes - Plaća, otkupnina). Članovi su bili mnogi plemići, laici i svećenici. Redovnička im je odjeća bila bijela sa crvenim križem (zametak današnjeg Crvenog križa). Svoja materijalna sredstva i darove dobročinitelja upotrijebili su za otkup

zasužnjenih u Africi. Kada je oko godine 1500 prestala potreba otkupa sužnjeva, Red je prihvatio druge misionarske zadaće. Ustanovili su i svoj blagdan Gospe od otkupljenja (24. rujna) koji je više stoljeća bio proširen na cijelu Crkvu. Kod posljednje je reforme kalendara dokinut, premda se još uvijek nađe u kalendarima. Osobe s imenom Mercedes slave svoj imendan 24. rujna ili 24. svibnja na blagdan Marije Pomoćnice kršćana. Inačice su ovog imena Meca, Mera, Meri, Merica, Merca (marka poznatog automobila Mercedes odabrana je po ženskom imenu).

Nastavit će se...

Ljekaruša fra Jure Marčinkovića

ZDRAVLJE

AKUTNA UPALA JETRE (hepatitis acuta)

PITANJE

Imam problema s jetrom, a liječnik mi je rekao da imam akutnu upalu jetre. Sto je to akutna upala jetre, je li opasna i ima li biljnih lijekova za tu bolest?

Akutna upala jetre uglavnom je izazvana virusima. Dolazi do oštećenja jetrenoga tkiva. Postoji više tipova virusne upale jetre, a najčešći su tzv. virusni hepatitis A, B i C. Hepatitis A prenosi se prljavim rukama, a katkad hranom i vodom. Hepatitis C i B prenosi se krvlju, spolnim dodirom,

onečišćenim medicinskim priborom i često poprima kronični oblik.

Osim liječničke terapije, preporučujem i sljedeće biljne pripravke.

Čaj od zečje stope (*Geum urbanum*). U šalicu hladne vode stavite vrhom punu malu žlicu korijena zečje stope, ostavite preko noći (12 sati), podgrijte, procijedite, zasladite s malo meda, dodajte sok od pola limuna te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte 2-3 šalice čaja. Čaj djeluje kod upale jetre i žuči, ali i jača srce, uklanja proljev i bolove u želudcu. Pije se mjesec dana, a nakon tjedna stanke kura se ponovi.

Čaj od jetrenke (*Hepatica nobilis*). Stavite dvije male žlice mješavine suhih cvjetova i listova jetrenke u šalicu hladne vode, ostavite preko noći (12 sati), podgrijte

tako da bude dobro toplo, procijedite te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte dvije šalice čaja, ali ga nemojte zasladiti. Djelotvorno izbacuje žučni kamenac, pogotovo pijesak, ali pomaže i kod zastoja u jetri i ako je otekla. Pije se mjesec dana, slijedi tjedan stanke i kura se ponovi. Taj čaj i onaj od zečje stope mogu se piti naizmjenično, bez međustanke, mjesec dana jedan pa mjesec dana drugi.

Prah od korijena uspravne petoprste (*Potentillae erectae rhizoma*). Prah od korijena te biljke djelotvoran je u slučaju žutice, ali i otekla jetre, upale debeloga crijeva i katara crijeva. Ovisno o jačini bolesti, na dan se uzima 3-5 puta po mala žlica korjenova praha i potom se popije 1-2 gutljaja tople vode. Uzima se mjesec dana, tjedan

stanke i kura se ponovi. Može se uzimati kad se piju i navedeni čajevi.

Čaj od broćike.

Najljekovitija je žuta broćika (*Galium verum*), ali nju je teže nabaviti, pa, ako je nema, preporučujem da se upotrebljava bijela broćika (*Galium mollugo*). U šalicu vrele vode stavite vrhom punu malu žlicu broćike, ostavite pet minuta poklopljeno i procijedite. Na dan popijte tri šalice čaja, ujutro prije doručka, prije ručka i prije večere, toplo i na gutljaje. Priprema se uvijek neposredno prije same upotrebe. Djelotvoran je u slučaju žutice, ali i bolova u žučnom mjehuru te zastoja u jetri, ubija bacile u mokraći, regulira rad srca i uklanja nesanicu. Pije se tri tjedna, slijedi tjedan stanke i kura se ponovi.

Neven (*Calendula officinalis*). Dobro je u vrelu kokošju juhu, pri kraju kuhanja, a prije samog skidanja s vatre, dodati malo nevenovih cvjetova kao začim jer se tako pojačava funkcija jetre i gušterače.

Čaj od livadne režuhe (*Cardamine pratensis*). U šalicu vrele vode stavite dvije male žlice livadne režuhe, ostavite pet minuta poklopljeno, procijedite te popijte toplo i na gutljaje. Na dan popijte tri šalice čaja, i to s vremena na vrijeme, prije doručka, ručka i večere. Pije se neovisno o drugim čajevima. Priprema se uvijek prije samog uzimanja čaja. Potiče na rad jetru i bubrege.

Čajna mješavina K. U litru vrele vode stavite četiri velike žlice mješavine jednakih dijelova korijena maslačka (*Taraxaci officinalis radix*), lista

ružmarina (*Rosmarini officinalis folium*) i cvijeta stolisnika (*Achillea millefolium*), ostavite poklopljeno sat vremena, procijedite i ulijte u termosicu. Pijte triput na dan po dvije šalice čaja. Pije se tri tjedna, uzme se tjedan stanke i postupak se ponovi.

Čajna mješavina L. U pola litre vrele vode stavite dvije velike žlice mješavine 100 g mirisave kadulje (*Salvia officinalis*), 50 g matičnjaka (*Melissa officinalis*) i 25 g divljega pelina (*Artemisia vulgaris*), ostavite poklopljeno 10 minuta, procijedite i ulijte u termosicu. Tijekom doručka, ručka i večere popijte po šalicu čaja.

Ovčje mlijeko. Sadržava

veliku količinu orotne kiseline (vitamin B13) koja štiti jetru od svih štetnih tvari, donosi magnezij u stanice, smanjuje mokraćnu kiselinu u krvi, a time i nastajanje uloga te kamenaca u bubrezima. Naše tijelo treba na dan oko 50-200 mg vitamina B13, a to znači da biste na dan trebali popiti 100-400 mg ovčjega mlijeka. Kozje mlijeko ima samo 10%, a kravlje 25% vitamina B13 od iste količine koju ima ovčje mlijeko. Vitamina B13 ima još u kiselom mlijeku, jogurtu, kefiru, mladom siru, sirutki i kiselom kupusu.

Suhe šljive. Kuhajte suhe

šljive 10 minuta na laganoj vatri pa triput na dan pojedite po 10 komada (bez vode u kojoj su se kuhale) 15 minuta prije doručka, ručka i večere. Osobe koje su osjetljive i eventualno dobiju proljev, neka ne upotrebljavaju suhe šljive.

Sok od žutike (*Berberis vulgaris*). Uzmite pola kilograma plodova (bobica) žutike, dobro ih zgnječite, dodajte 2-3 velike žlice žutoga, nerafiniranog šećera, kuhajte 2-3 minute, a zatim ostavite 30 minuta poklopljeno, procijedite. Dvaput na dan popijte po čašu soka koji je izvanredan lijek za oboljelu jetru, pluća i crijeva. Sok pijete tjedan dana, potom tjedan pauzirajte pa ponovite kuru.

Prehrana. Za zdravlje cijeloga organizma, pa i jetre, treba jesti što manje masnoga mesa i bjelančevina životinjskog porijekla, a više biljnih masti i bjelančevina ne životinjskoga porijekla. Jedite puno svježega voća i povrća koje sadržava mnogo vitamina, bjelančevina, vlakana i minerala. Nikada nemojte jesti navečer prije spavanja. Naime, najvažnija je zadaća jetre da ukloni sve štetne tvari i otrove iz organizma pa se stoga mora odmoriti, no, ako jedete neposredno prije spavanja, ona radi i noću umjesto da se odmara. To smeta njezinu prirodnom ritmu, a posljedica je nemiran i zbrkan san. Za jetru je također važno da se uvijek jede smireno, s užitkom i veseljem, bez velike žurbe. **Kad jedete – jedite, kad radite – radite,** nemojte istodobno čitati novine, gledati televiziju i jesti.

Nastavit će se...

Pripremila Luca Koroman

Ugroženost pčela je stalna

„Kad bi pčele nestale s površine Zemlje, čovječanstvo bi imalo još samo četiri godine života“ (Albert Einstein).

Pčele su na Zemlji oko 150 milijuna godina. Žive u velikim zajednicama s 20 do 80 tisuća jedinki, a tu su još i stotine trutova čija zadaća je parenje s maticom. Trutovi nemaju žalac i ne mogu ubosti. Samo pčele radilice budu ako osjete opasnost. Ako ubode čovjeka pčela ugiba, dok takav susret s drugim kukcima i životinjama obično preživljava. Svaka zajednica ima svoj miris i tako se raspoznaju. One posjeduju memoriju za vrijeme i prostor, a imaju 170 receptora mirisa i mogu pogoditi 98 % mirise, dok pas tragač može pogoditi samo 71 %.

Životni vijek pčele radilice je ovisan od intenziteta rada - u proljeće i prvom polovici ljeta pčele radilice intenzivno rade te se zbog toga pretjerano iscrpljuju i žive do 40 dana, dok u drugom polovici ljeta, jer je smanjena paša, žive do 60 dana. Pčele koje se izlegu krajem ljeta i u jesen zovemo zimskim pčelama pošto one, zahvaljujući masnim

naslagama bjelančevina, žive do sljedećeg proljeća i uzgajaju prvo leglo. Pčela u svom kratkom životu proizvede 1/12 žličice meda, a posjeti 50 – 100 cvjetova.

Mnogi o pčelama ne razmišljaju ni kada se slade njihovim proizvodom MEDOM. Međutim, poljoprivredni stručnjaci, zaštitari prirode, pčelari i prirodoslovci ističu da su pčele ugrožene zbog uporabe pesticida, suša, uništenih staništa, manjka hrane, zagađenosti okoliša i zraka, klimatskih promjena... Pčele su u stalnoj ugrozi. Živimo velike klimatske promjene primjer: mjesec je lipanj 2019. godine bio najtopliji mjesec otkad postoje mjerenja i bilježenja temperature. Velike topline, kao i velike studeni – svi klimatski ekstremi negativno utječu na pčele. Velike kiše razrijede nektar u cvijetu bagrema (i u drugim cvjetovima) pa on postaje nepoželjan pčelama, a velike suše onemogućuju cvijetu proizvodnju nektara (lavanda uopće ne proizvodi nektar u vrijeme suše).

Na zemlji postoji oko 250 000 biljki cvjetnica. Bez pčelinjeg oprašivanja one ne bi postojale. Koristi od oprašivanja su nemjerljive. Priroda oko nas i ono što jedemo ovisi o pčelama. Posebna je korist pčelinji med i drugi proizvodi, koji imaju višestruko korisne tvari u sebi **d o b r e z a n o r m a l n o** funkcioniranje organizma. Med sadrži organske kiseline, kalij, fosfor, magnezij, klor, natrij, sumpor, jod, željezo, kobalt, bakar, cink, aminokiseline te enzime neophodne za razmjenu

materija u stanicama ljudskog organizma. Med i ostali proizvodi učinkoviti su u borbi protiv virusa i bakterija. Mnogi znanstvenici i danas uče baš od pčela i njihovih proizvoda. Med i pčelinji proizvodi su se koristili od davnina, a koriste se i danas u svim krajevima svijeta, kako u medicini, industriji, tako i u prehrani.

Moramo zaštititi pčele, jer bez njih ćemo ostati bez velikog broja biljki, a trebamo misliti i o Einsteinovu upozorenju.

U Bosni i Hercegovini postoje mnoga pčelarska društva, kao i pojedinačni proizvođači meda i drugih pčelinjih proizvoda. Njihov razvoj podupire Vanjskotrgovinska komora BiH, USAID i Veleposlanstvo Švedske. Hrvatski pčelarski savez provodi široku akciju, u koju su uključeni i europski parlamentarci, kako bi se izborili za zaštitu pčela. Svjetski dan zaštite pčela obilježen je prvi put 20. svibnja 2018. Generalna skupština UN-a je, na prijedlog Slovenskog saveza pčelara (kojemu su se pridružili i mnogi drugi savezi), donijela odluku da se dan zaštite pčela obilježava 20. svibnja.

Ovih se dana (počela 3.12.2019.) u **M a d r i d u o d r ž a v a** Međunarodna konferencija o klimatskim promjenama. Nadajmo se da će njihovi zaključci pridonijeti i zaštiti pčela.

Više o pčelama pogledajte na [www: hrvatski-fokus.hr](http://www.hrvatski-fokus.hr); pcelarstvo.hr; abeportal.info; poljosferars.com; manager.ba; agrokлуб.com.

Moje putovanju u Makedoniju, Grčku i Albaniju

Solun

Nakon romantičnog Ohrida stižemo u Solun u večernjim satima 2.7.2019. - grad, drugi po veličini u Grčkoj. Večernja šetnja Aristotelovom ulicom u kojoj je i njegova statua do rive odmorila nas je od dugog sjedenja u autobusu. Solun je na obali Egejskog mora i njegova je riva duga 17 km.

Bijeli Toranj

Solun (grčki: Θεσσαλονίκη, latinično: Thessaloniki) dobio je ime po sestri Aleksandra Velikoga, supruzi kralja Kasandera. Makedonski kralj Filip II. na dan kćerkinina rođenja pobijedio je Tesalijce, pa joj daje ime po toj pobjedi: Thessaloniki (nike = pobjeda). Glavni grad je grčke Središnje Makedonije. Važno je prometno, gospodarsko, industrijsko, trgovačko i kulturno mjesto na jugoistoku Europe. Solunskom lukom koriste se okolne države. U gradu je proizvodnja ulja, brašna, cementa, farmaceutskih proizvoda, a razvijena je i tekstilna industrija. Dostupan je autocestom, a grad je i veliko željezničko križište s izravnim vezama s Atenom, ali i većim europskim gradovima. Bogatstvo povijesnih spomenika (rimski, ranokršćanski, bizantski

i židovski) uvrstilo ga je na listu UNESCO-a 1988. U Solunu je i jedno od najprestižnijih sveučilišta u Grčkoj – Aristotelovo sveučilište – osnovano 1925. godine, na kojem studira više od 90.000 studenata.

Pošto smo mi hodočasnici, 2.7. poslije doručka imali smo misu u kripti katoličke crkve Bezgrješnog začeca BDM. Poslije mise idemo u Filipe, gradić na granici s Turskom. Tu je sv. Pavao krstio prvu Europljanku: Židovku Lidiju, prodavačicu grimiza. Crkva sv. Lidije u lijepom prirodnom okružju – zelenilo, rječica na kojoj je sv. Pavao krstio Lidiju. Pročitali smo tekst iz Djela apostolski o Pavlovu djelovanju ovdje. Sv. Pavao je imao viđenje: „Makedonac neki stajaše i zaklinjaše ga: 'Prijeđi u Makedoniju i pomози nam!' Nakon viđenja nastojasmo odmah oputovati u Makedoniju...". U crkvi sv. Lidije svatko se molio ili razmišljao o ovim događajima. U Filipima možete vidjeti ruševine starog grada Amfipolisa gdje je sv. Pavao izgradio prvu crkvu, kao i ostatke zatvora u kojem su sv. Pavao i Sila bili zatvoreni. Nakon Filipa smo u Kavali

Galerijev slavoluk

Kavala (grčki: Καβάλα) je najveća morska luka istočne Makedonije. Grad je u zaljevu Kavala nasuprot otoku Tasos. Nekada je bila poznata po proizvodnji duhana i zvali su je Meka duhana. Danas je to moderan grad s puno ugostiteljskih objekata i modernih prodavaonica. Stara utvrda i vodovod su simboli grada. Mi smo ovdje, jer je tu sv. Pavao stupio na europsko tlo. U gradu je zanimljiv mozaik na tu temu, a u crkvi Agios Nikolaos, koja je nekada bila džamija, pričaju da se nalazi otisak stopala sv. Pavla.

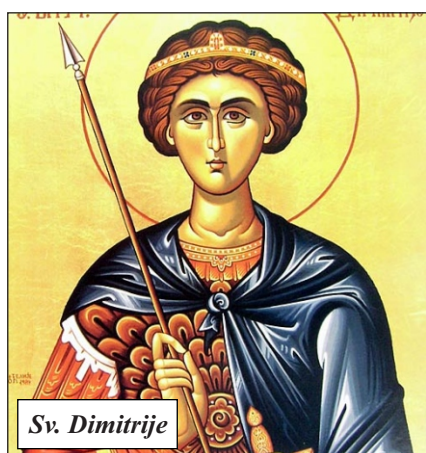

Crkva sv. Dimitrija

Izišavši iz zatvora u Filipima „... kroz Amfipol i Apoloniju, stigoše u Solun, gdje bijaše židovska sinagoga. Po običaju uđe Pavao onamo. Tri je subote s njima raspravljao na temelju Pisma. Tumačio je i izlagao..." Tu je sv. Pavao postavio prve temelje kršćanske crkve na našem kontinentu. Pavao brine o novoj zajednici i, po odlasku iz Soluna, piše

članovima kršćanske zajednice poznate dvije poslanice Solunjanima: „Zahvaljujemo Bogu za sve vas i bez prestanka vas se sjećamo u svojim molitvama spominjući se vaše djelotvorne vjere, zauzete ljubavi i postojane nade u Gospodinu našem Isusu Kristu... Zahvaljivati moramo Bogu uvijek za vas, braćo, kao što dolikuje jer izvanredno raste vaša vjera i množi se ljubav svakoga od vas prema drugima, tako da se mi sami po crkvama Božjim vama ponosimo zbog vaše postojanosti u svim progonstvima i nevoljama koje podnosite...”

I mi se vraćamo u Solun. Razgledanjem grada posjetili smo kulturno povijesne spomenike: Agoru – ostatci rimske građevine iz drugog stoljeća, Galerijev slavoluk i rotundu (ostatci palače s pratećim objektima za cara i njegovu svitu izgrađena oko 300. godine, a rotunda je trebala biti carev mauzolej - grobnica). Na rivi je Bijeli toranj kojeg su sagradili Osmanlije u 15. stoljeću, a služio je kao zatvor. Možete posjetiti i Gornji grad – Ano Poli – osmanska arhitektura, tu je i bizantski gradski zid. U

Solunu je 1881. rođen Mustafa Kemal Atatürk - otac moderne Turske. Njegova rodna kuća se nalazi u neposrednoj blizini Rotunde. Kuća je lijepo uređena, u njoj je muzej i turski konzulat. U devetom stoljeću u Solunu su rođena braća: sv. Ćiril (Konstantin) i sv. Metod, slavenski apostoli. Na poziv Moravskog kneza Rastislava 862. (to je velika kneževina koja je obuhvaćala čitave teritorije današnje Češke, Slovačke i Mađarske, te veće ili manje dijelove današnje Njemačke, Austrije, Poljske, Hrvatske, Rumunjske, Srbije, Slovenije i Ukrajine) da „rastumače Sv. pismo krštenim Slavenima, jer ne razumiju ni latinski ni grčki”. Došli su. Ćiril je temeljem jezika makedonskih Slavena iz okolice Soluna stvorio prilagođeno pismo i prevodio crkvene knjige.

Najzanimljiviji posjet je crkvi sv. Dimitrija s katakombama i njegovim relikvijama. Zaštitnik je Soluna. Sv. je Dimitrije rođen 270. u Sirmiumu (danas Sremska Mitrovica u Srbiji), gdje je i pogubljen 304. u vrijeme rimskog cara Maksimilijana. Dimitrije je u Sirmiumu bio đakon biskupa Ireneja. Nije zatajio svoje kršćanstvo, pa je mučen i pogubljen. Na mjestu pogubljenja kasnije je sagrađena bazilika od koje danas nema nikakva traga. Zaštitnik je i Sremske Mitrovice. Kasnije su relikvije sv. Dimitrija prenesene u Solun, gdje je 463. sagrađena crkva. Od tada ga Solunjani slave kao svoga zaštitnika. Crkva je rušena i ponovno građena. Kada su Turci osvojili Solun 1430. crkva sv. Dimitrija pretvorena je u džamiju. Nakon balkanskih,

odnosno grčko-turskih ratova džamija ponovno postaje crkva. Strada u velikom požaru 1917. Obnavljana je više godina. Od 1988. je na UNESCO-voj listi spomenika svjetskog značaja. Sv. Dimitrija katolici slave 26. listopada, a pravoslavci, koji se pridržavaju julijanskog kalendara 9. studenog. Pravoslavci Grčke slave sv. Dimitrija 26. listopada jer je Grčka pravoslavna crkva prihvatila gregorijanski kalendar.

Sv. Lidija

U Solunu posjetite i zanimljivu crkvu sv. Sofije (sv. Mudrosti). Temelji si joj iz trećeg stoljeća, a sadašnja je izgrađena 1205. Zanimljiva je Crvena crkva – crkva od opeke građena 1028. i posvećena Gospi. Svakako trebate vidjeti muzeje (ima ih desetak) počevši od arheološkog, židovskog, makedonskog do muzeja fotografije.

Nakon povijesnih i kulturnih doživljaja i tijelo zaslužuje odmor, prošećite rivom i blagujte neki grčki specijalitet, a ugodni će pridonijeti i ljubazno ugostiteljsko osoblje. Sutra 3.7.2019. mi iz Soluna odlazimo u Atenu.

 Nema raja bez rodnoga kraja!